

Małgorzata Gradek Lewandowska¹

Porozmawiajmy o etyce, o reklamie..., o tematach ważnych dla każdego rzecznika patentowego (wywiad z Wiceprezesem PIRP Panem Pawłem Kurcmanem)

Zgodnie z definicją PWN² **etyka zawodowa** to „zespół norm wyznaczających określone obowiązki moralne związane z wykonywanym zawodem i społecznymi stosunkami zawodowymi”. W odniesieniu do naszego samorządu to zespół zasad, którymi powinni kierować się rzecznicy patentowi, zwłaszcza wtedy, gdy występuje konflikt między interesem prywatnym a społecznym. Zasady reklamy, to zgodnie z etyką, reguły pozyskiwania klientów. Naruszenie jednych czy drugich zasad wiąże się z odpowiedzialnością dyscyplinarną przewidzianą w ustawie o rzecznikach patentowych³

Z Pawłem Kurcmanem – wice-prezesem Polskiej Izby Rzeczników Patentowych rozmawiamy o zasadach etyki i reklamy jakie obowiązują rzeczników patentowych. Paweł był zaangażowany w prace nad zasadami etyki w ich końcowej fazie, podczas, gdy podwaliny były przygotowywane w ramach powołanej do tego specjalnej komisji pod przewodnictwem Magdaleny Krekory. Przez wiele lat pełnił funkcję Rzecznika Dyscyplinarnego Polskiej Izby Rzeczników Patentowych oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Polskiej Izby Rzeczników Patentowych.

1 Małgorzata Gradek Lewandowska – radca prawny, rzeczniczka patentowa, certyfikowany mediator wpisana na listę Centrum Mediacji KIRP, Centrum Mediacji Konfederacji Lewiatan, mediator sądowy Sądów Okręgowych w Warszawie, Katowicach, Lublinie, Poznaniu i Gdańsku, członek komisji problemowej ds. Sądu Arbitrażowego i Centrum Mediacji PIRP, absolwentka m.in. Instytutu Stosunków Międzynarodowych UW, British Centre for English and European Legal Studies – the British government Know-How Fund and Law Faculty Cambridge University, Szkoły Prawa Hiszpańskiego i Europejskiego Uniwersytetu de Castilla-La Mancha, studiów podyplomowych Prawo autorskie na UJ, współwłaścicielka kancelarii prawnej, mediacyjnej i patentowej LGL.

2 <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3898970>

3 art. 57 i nast. ustawy z dnia 11 kwietnia 2001 r. o rzecznikach patentowych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 944 z późn. zm.).

Małgorzata Gradek Lewandowska: *Pawle, Nadzwyczajny XIII Krajowy Zjazd Rzeczników Patentowych 22 maja 2021r. przyjął dwa ważne dla każdego rzecznika patentowego dokumenty: Zasady etyki i Zasady reklamy. Wydaje się, że minął na tyle długi okres, że można spróbować ocenić funkcjonowanie jednych i drugich zasad, podsumować czy w ciągu tych kilkunastu miesięcy zmieniły one wykonywanie zawodu przez rzeczników. Tym bardziej, że w przyszłym roku będziemy obchodzić 30 lecie samorządu rzeczników patentowych, a zarówno zasady etyki jak i towarzyszące im zasady reklamy, w istocie tworzą ten zawód.*

Jest to także okazja, aby przybliżyć zasady czytelnikom Kwartalnika. To o tyle istotne, że jak możemy przeczytać w zasadach etyki, rzecznik patentowy jest zobowiązany „znać zasady etyki i nie może powoływać się na nieznajomość zawartych w nich uregulowań”. Dodatkowo, „naruszenie zasad etyki nie może być usprawiedliwiane instrukcjami otrzymywanymi od klienta”. Rzecznik nie może odstępować od zasad etyki zawodowej w celu spełnienia oczekiwań klienta, organów administracji, sądów czy osób trzecich. Jednocześnie, wydaje się, że znaczna część zasad etyki jest poświęcona kwestii ochrony klienta.

Paweł Kurcman: Tak, nasze aktywności na polu zawodowym skupiają się wokół interesów klienta, więc z natury rzeczy znaczna część zasad etyki skupia się na tej tematyce. Ważne jest, aby uregulować relacje z klientami w taki sposób, by z jednej strony spełniać standardy zawodu zaufania publicznego, jakim jest zawód rzecznika patentowego i by klienci mogli czuć się bezpiecznie w takiej relacji, z drugiej zaś chronić interesy samych rzeczników.

MGL: *Okazuje się, że zasadą etyki jest ustalenie z klientem zakresu świadczonej przez rzecznika pomocy oraz warunków wynagrodzenia. Zarówno ustalanie zakresu zlecenia jaki i rozliczenia finansowe z klientem są dość kazuistycznie uregulowane w zasadach.*

PK: Myślę, że zapis jest dość wyważony i potrzebny, gdyż w postępowaniach dyscyplinarnych, które prowadziłem, bardzo często nie określano precyzyjnie zakresu świadczonej przez rzecznika pomocy oraz warunków finansowych i na tym tle pojawiały się konflikty z klientami, czego skutkiem były sprawy dyscyplinarne. Wskazanie, że jest to powinność po stronie rzecznika, by te kwestie uregulować (choć wydaje się to być oczywistą kwestią) może skłonić do przywiązywania do tego większej wagi i pozwoli na uniknięcie problemów dotyczących świadczenia usług przez rzeczników patentowych.

MGL: *Z zasad etyki wynika, że rzecznik patentowy powinien odmówić lub zrezygnować ze świadczenia swoich usług, jeżeli miałby zaangażować się w prowadzenie sprawy, w której reprezentował lub doradzał innemu klientowi o przeciwstawnych interesach, a konflikt nie został rozstrzygnięty.*

PK: Podobny zapis pojawia się w wielu regulacjach poświęconych zasadom etyki w innych zawodach zaufania publicznego. Kwestia konfliktu interesu jest dość istotna przede wszystkim z punktu widzenia ochrony przez ujawnianiem i wykorzystywaniem informacji powierzanych nam w tajemnicy przez naszych klientów w sytuacji reprezentowania interesów innego klienta, z którym ten pierwszy prowadzi spór. Ponadto, powinniśmy mieć prawo do odmowy świadczenia usług, jeśli do takowego konfliktu interesu by doszło w sytuacji, gdy klienci wywierają na rzecznikach presję do prowadzenia sprawy (np. klienci, których obsługujemy w sposób stały). Zapis tak naprawdę ma chronić nie tylko klientów, ale i rzeczników przed dalszymi negatywnymi konsekwencjami sytuacji, w której musi podejmować działania na rzecz klientów o przeciwstawnych interesach.

MGL: *Jednocześnie, rzecznik powinien odmówić przyjęcia zlecenia, które pozostaje w konflikcie z jego własnymi interesami. W sytuacjach, gdy odmowa mogłaby spowodować szkodę dla interesów klienta rzecznik patentowy powinien prowadzić zlecenie w takim stopniu, w jakim jest to konieczne dla uniknięcia możliwej szkody, a następnie rzecznik jest zobowiązany zrezygnować z prowadzenia sprawy. Czy mógłbyś podać przykład takiej sytuacji?*

PK: Bardzo często rzecznicy prowadzą kancelarie patentowe wspólnie z innymi rzecznikami, zachowując jednak dużą autonomię. Tak dzieje się np. w przypadku spółek partnerskich. Jeśli jeden rzecznik prowadzi sprawę klienta, z którym w sporze jest inny klient z tej samej kancelarii prowadzony przez innego rzecznika, to wówczas zapis ten daje nam furtkę na odmowę przyjęcia zlecenia lub prowadzenia jej tylko przez jakiś czas do momentu przyjęcia obsługi przez innego rzecznika z innej kancelarii.

MGL: *Rzeczywiście rynek rzeczników patentowych nie jest zbyt duży w porównaniu z innymi korporacjami prawniczymi, więc do takich sytuacji może dojść. Rzecznik patentowy, który nie może lub nie chce przyjąć zlecenia w zakresie świadczenia swoich usług albo który wycofuje się ze świadczenia usług, powinien bezzwłocznie poinformować o tym klienta. Tę zasadę należy czytać łącznie z regulacją wynikającą z art. 10 ustawy o rzecznikach, zgodnie z którym możemy odmówić udzielenia pomocy lub wypowiedzieć pełnomocnictwo tylko z ważnych powodów, o których musimy poinformować zainteresowanego. Po wypowiedzeniu pełnomocnictwa powinniśmy wykonać wszystkie niezbędne czynności, aby wypowiedzenie pełnomocnictwa nie miało negatywnego wpływu na dalszy tok prowadzonych spraw, jeszcze przez dwa miesiące. Oczywiście, jeżeli wcześniej sprawa nie została objęta przez innego rzecznika patentowego lub klient odwołał pełnomocnictwo.*

PK: Omawiany zapis ma na celu doprowadzenie do sytuacji, w której odmawiamy przyjęcia zlecenia lub wycofujemy się z ważnego powodu. Rzecznik, w takiej sytuacji, ma obowiązek zawiadamiać klienta o powyższej sytuacji, gdyż klient musi też podjąć odpowiednie działania, aby zabezpieczyć swoje interesy – np. skierować się o pomoc do innego rzecznika. Ubolewam jednocześnie nad tym, że ustawodawca nie zmienił dotychczas 2 miesięcznego okresu, w którym rzecznik patentowy ma obowiązek działać w imieniu klienta, tak jak to jest w innych zawodach i chcemy przy najbliższej okazji nowelizacji tego przepisu zmienić ten okres na 14 dni.

MGL: *Dwa miesiące to długi czas, zwłaszcza w sytuacji, gdy to rzecznik podjął decyzję o zakończeniu współpracy z klientem. To może być trudne. Przyznam, że dla mnie inne sformułowanie zasad jest problematyczne, bo chyba nie rozumiem regulacji par. 4 ust. 9 zasad etycznych, zgodnie z którą „rzecznik patentowy nie podejmuje żadnych działań przeciwnych w sprawie, którą prowadzi lub prowadził samodzielnie albo którą prowadziła inna osoba w jego kancelarii, chyba że klient wyraża zgodę na takie działanie albo rzecznik patentowy nie wie o tej sprawie albo nie jest w stanie się o niej dowiedzieć”. O jakich sytuacjach tutaj mowa? Jak należy rozumieć „podejmowanie działań przeciwnych w sprawie”?*

PK: To też jest klasyczny przykład konfliktu interesu. Należy unikać sytuacji, w której np. zgłaszaliśmy wynalazek, uzyskaliśmy patent na wynalazek dla klienta, dla którego przygotowaliśmy zgłoszenie, a następnie w ramach pomocy innemu klientowi, będziemy podejmować działania przeciwnie – np. unieważniać wcześniej uzyskany patent.

MGL: *Tak, teraz myślę, że takich sytuacji może być sporo, bo mogą też obejmować działanie na rzecz podmiotów z grupy kapitałowej, pomiędzy którymi dochodzi do konfliktu. Dla mnie ciekawa i praktyczna jest zasada etyki z par. 4 ust. 2, iż rzecznik patentowy nie jest zobowiązany „służyć interesom Klienta w innych sprawach niż mu powierzone”. Czyli nie mamy obowiązku „pilnowania” spraw klienta ponad to, co zostało nam zlecone, czy tak należy rozumieć ten zapis?*

PK: Z zebranych doświadczeń osób pracujących w komisji zajmującej się tworzeniem nowych zasad etyki i reklamy, oraz moich własnych wynikało, że klienci często oczekują od nas wykonywania czynności, do których nie mamy umocowania, a brak ich wykonania poczytują za naruszenie zasad etycznych. Odniosę się tutaj do praktycznego przykładu – jeśli pełnomocnictwo od klienta obejmowało jedynie kwestię zgłoszenia znaku towarowego, to w zakresie czynności wykonywanych przez rzecznika powinno być właśnie zgłoszenie znaku i nadzorowanie tego procesu. Rzecznicy nie mają jednak obowiązku świadczyć usługi dozoru terminu czy wnoszenia opłat np. przy przedłużeniu ochrony tego znaku, jeśli zakres

pełnomocnictwa tego nie obejmował. Powyższy zasada ma zapobiegać sytuacjom, w której klienci kierują skargi dyscyplinarne na rzeczników patentowych wskazując na czynności, które nie zostały wykonane, a które ich zdaniem powinny zostać wykonane w ramach umocowania. Analizując treść pełnomocnictwa dość łatwo będzie stwierdzić, co konkretnie jest objęte tym zakresem, o ile treść pełnomocnictwa będzie jednoznaczna.

MGL: *Reguła, iż rzecznik patentowy może żądać zaliczki od klienta – wydaje się dobrą praktyką w kontekście trudności w egzekwowaniu wynagrodzenia za świadczone przez nas usługi. Rozumiem, że mówimy także o zaliczce na poczet wynagrodzenie rzecznika?*

PK: Tak, choć nie było zakazu pobierania zaliczki wcześniej, należało tą kwestię jednoznacznie uregulować, aby nie było wątpliwości, iż nie jest to czyn nieetyczny. Jest to normalna praktyka w obrocie gospodarczym i nikogo nie powinno dziwić, że rzecznik może pobierać zaliczki na swoje czynności, które dopiero wykona.

MGL: *W kwestii rozliczeń z klientem istotna może być zasada, iż nieuiszczenie przez klienta ustalonego wynagrodzenia stanowi podstawę do wypowiedzenia pełnomocnictwa przez rzecznika patentowego. Poza tym, wprost w zasadach zapisano, że rzecznik patentowy nie jest zobowiązany do pokrywania opłat urzędowych i innych kosztów nieopłaconych przez klienta, nawet jeśli wiąże się to z negatywnymi konsekwencjami dla klienta. Czyli, w sytuacji, gdy klient nie płaci za usługi rzecznika i nie uiszcza opłat urzędowych (o których został przez nas poinformowany) odpowiedzialność rzecznika jest wyłączona za skuteczność w danej sprawie?*

PK: Wyłączona ma być sytuacja przymusu działania na rzecz klienta, jeśli ten nie płaci wynagrodzenia. Dochodziło w przeszłości do wielu sytuacji, w której rzecznik niejako był przymuszany do działania, nawet wówczas, gdy klient nie rozliczał z nim wynagrodzenia. Chcieliśmy położyć kres takim działaniom i dać możliwość wypowiedzenia umowy wyraźnie wskazując, że nie jest to naruszenie zasad etyki. Rzecznik patentowy, jak w przypadku innych zawodów jest wynagradzany za swoją pracę i jest to jeden z istotnych składników umowy pomiędzy rzecznikiem a klientem. Jeśli nie ma ekwiwalentności świadczeń i klient nie płaci umówionego wynagrodzenia, to nie widzę powodu, dla którego rzecznik patentowy miałby obowiązek świadczenia takich usług przez dalszy okres. Oczywiście powinien to czynić przez okres dwóch miesięcy, ale i tak jest to jakieś ograniczenie czasowe.

MGL: *Specyficzna dla naszego samorządu jest zasada zgodnie, z którą rzecznik patentowy nie może nabywać udziałów finansowych w prawach własności w takich okolicznościach, w których mogłoby to wywołać konflikt pomiędzy jego obowiązkami*

zawodowymi a interesami. Czy przez nabywanie udziałów w „prawa własności” rozumiemy wszelkie inwestycje w przedsięwzięcia w których wykonuje usługi rzecznika? Skąd taka regulacja?

PK: Nie chodzi o wszystkie inwestycje, ale te, które mogą np. doprowadzić do sytuacji konfliktu interesu rzecznika i klienta. Przykładowo, jeśli rzecznik chce mieć udziały w prawie ochronnym do znaku towarowego i czerpać z tego tytułu dodatkowe pożytki i jednocześnie jest pełnomocnikiem reprezentującym klienta, który to prawo posiada, to taka sytuacja może rodzić potencjalny konflikt interesu pomiędzy nim a klientem.

Można wyróżnić w ramach tej zasady co najmniej dwie sytuacje, które odnoszą się do niej. W pierwszej chodzi o to, żeby rzecznik nie nabywał praw wprowadzając w błąd sprzedającego, kto jest rzeczywiście nabywcą tych praw (np. rzecznik jako osoba fizyczna chce nabyć prawo do znaku towarowego, a w rzeczywistości to prawo chce nabyć na swojego klienta, lub odwrotnie – nabywa to prawo zamiast na klienta - na siebie). Druga sytuacja to taka, że niektórzy rzecznicy wskazywali siebie jako wynalazców albo uprawnionych lub współuprawnionych do praw własności przemysłowej zamiast klientów i chcieli otrzymywać z tego tytułu wynagrodzenie. Oczywiście nic nie stoi na przeszkodzie, by rzecznik dokonywał zgłoszeń na siebie, jeśli jest np. twórcą lub wynalazcą, ale to już jest zupełnie inna sytuacja.

MGL: *Czy chodzi o zachowanie transparentności pomiędzy wykonywaniem zawodu rzecznika a podejmowaniem działalności biznesowej. To zaś wiąże się z kolejną zasadą, iż pełnomocnik profesjonalny nie może użyć informacji uzyskanych uprzednio w czasie prowadzonej sprawy (o ile oczywiście nie stały się jawne). Tożsama regulacja jest zasadą etyczną w każdym zawodzie prawniczym i w każdym sprawie bardzo wiele kłopotów interpretacyjnych.*

Ta reguła łączy się z inną zasadą, zgodnie z którą rzecznik patentowy jest zobowiązany do nieujawniania informacji poufnych uzyskanych w związku z wykonywaniem swoich obowiązków zawodowych, chyba że został z tego zobowiązania zwolniony przez klienta lub zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Z moich rozmów z innymi pełnomocnikami wynika, że zdarzają się sytuacje, gdy wobec byłego klienta (niewypłacalnego, oszukującego, działającego na szkodę rzecznika) rozważamy wszczęcie postępowania karnego (np. z art. 300 kodeksu karnego, gdy były klient udaremnienia lub uszczupla możliwość zaspokojenia wierzytela) i wówczas w tym postępowaniu karnym powinniśmy sięgnąć do informacji jakie pozyskailiśmy w trakcie obsługi tego klienta. Czy takie działanie będzie naruszeniem zasad etycznych rzecznika?

PK: Trudno na to pytanie odpowiedzieć bez odniesienia się do konkretnej sytuacji i konkretnego przypadku, więc odpowiem – to zależy. W mojej ocenie rzecznik powinien przede wszystkim wykorzystać te informacje, które są dostępne i których nie

pozyskiwał w ramach obsługi klienta. Jeśli mówimy o postępowaniu przeciwko klientowi, w którym klient jako dłużnik rzecznika (kancelarii) udaremnia lub uszczupla możliwość zaspokojenia się z jego majątku, to jeśli takie informacje posiadamy w związku ze świadczeniem pomocy rzecznikowskiej, to byłbym dość ostrożny w takim działaniu.

MGL: *Czyli, życzymy sobie jak najmniej nieuczciwych klientów pozbywających się majątków... Chyba nie wszyscy wiedzą, iż naruszeniem zasad etycznych będzie pominięcie pełnomocnika drugiej strony w kontaktach ze stroną przeciwną.*

PK: Tak, w naszym zawodzie być może jest to novum, ale trzeba też pamiętać, że nie jest pominięciem pełnomocnika drugiej strony sytuacja, w której pismo idzie jednocześnie do pełnomocnika jak i jego klienta. Pominięcie oznacza, że pełnomocnik w ogóle nie jest adresatem lub współadresatem naszych działań, które dotyczą jego klienta. Ta zasada obowiązuje od dawna w innych korporacjach zawodowych i ma na celu zapobieganie kontaktu z drugą stroną bez udziału jego pełnomocnika.

MGL: *To wydaje się zrozumiałe, że skoro druga strona ma pełnomocnika to właśnie po to, aby ten pełnomocnik wiedział o tym co w sprawie się dzieje i jakie czynności podejmujemy.*

Przechodząc na grunt własnej kancelarii: rzecznik patentowy naruszy zasady etyki, jeśli zezwoli na wykonywanie bez odpowiedniego nadzoru czynności zawodowych przed Urzędem Patentowym czy sądzie pod swoim nazwiskiem lub nazwą swojej kancelarii przez osobę, która nie jest rzecznikiem patentowym, chyba że jest to adwokat lub radca prawny. Co ważne, rzecznik patentowy jest odpowiedzialny za działania innych osób dla niego pracujących bądź z nim współpracujących. Tu chyba kluczowe i problematyczne jest sformułowanie „bez odpowiedniego nadzoru”.

PK: Taka odpowiedzialność, w pewnym zakresie, istnieje już od lat na gruncie kodeksu cywilnego. Włączenie jej do kategorii deliktów dyscyplinarnych ma na celu uświadomienie, że odpowiadamy za działania własne jak i osób zatrudnianych przez nas w kancelariach lub z nami współpracujących. Chodzi też o to, by osoby wykonujące czynności w ramach kancelarii były należycie nadzorowane i, że jest to nasz – rzeczników patentowych - obowiązek dbania o to.

MGL: *W relacjach z innymi rzecznikami i osobami, może niezbyt znaną zasadą etyki jest ta, że rzecznikowi patentowemu nie wolno przyjmować od innego rzecznika patentowego lub osoby trzeciej korzyści tytułem wynagrodzenia za skierowanie klienta do innego rzecznika patentowego, ani przekazywać komukolwiek korzyści tytułem wynagrodzenia za skierowanie doń klienta. Czy mógłbyś skomentować tę regułę?*

PK: Takie zasady istnieją także w innych korporacjach zawodowych i mają na celu zapobieganie powstawania sytuacji zarabiania środków finansowych z tytułu polecenia klientów.

MGL: *Mamy kilka ciekawych zasad odnoszących się do relacji pomiędzy rzecznikami:*

- *Rzecznik patentowy powinien poinformować rzecznika patentowego prowadzącego wcześniej sprawę, chyba że klient wyrażnie się temu sprzeciwi, natomiast rzecznik patentowy prowadzący wcześniej sprawę po poinformowaniu o zmianie rzecznika patentowego prowadzącego sprawę jest zobowiązany przekazać wszelkie dokumenty niezbędne do prowadzenia sprawy.*
- *Rzecznik patentowy nie powinien wyrażać się o innym rzeczniku patentowym słowami nieuprzejmymi albo obraźliwymi, powinien unikać jakiegokolwiek wymiany poglądów o konkretnej sprawie, co do której wie albo podejrzewa, że jest albo była prowadzona przez innego rzecznika patentowego z klientem, chyba że klient zadeklaruje chęć uzyskania niezależnej opinii lub chęć zmiany pełnomocnika.*

PK: Pierwsza z zasad pozwala uniknąć sytuacji, w której przy zmianie pełnomocnika nie są przekazywane dokumenty niezbędne do prowadzenia sprawy. Mieliśmy w naszym środowisku parę takich spraw dyscyplinarnych i chcemy wyłączyć takie „prze-trzymywanie” akt jako działanie nieetyczne. Z kolei wprowadzona zasada informowania poprzedniego rzecznika o przejęciu sprawy, też należy do kanonów dobrych zasad etycznych, poza sytuacją, w której klient się temu sprzeciwi. Warto, aby przepływ informacji pomiędzy rzecznikami, jak też przekazywanie akt odbywał się płynnie, bez szkody przede wszystkim dla klientów.

Trzeba też pamiętać o zachowaniu zasad dobrego wychowania i traktowania się uprzejmie w każdej sytuacji, a zwłaszcza wtedy, gdy reprezentujemy naszych klientów. Jeśli w pismach procesowych, urzędowych, pojawiają się obraźliwe sformułowania pod adresem innego rzecznika, czyli sformułowania ad personam, to takie działanie będzie uznane za działanie podlegające odpowiedzialności dyscyplinarnej. Niestety w ostatnim czasie zdarzają się sytuacje, w których nie są odróżniane aspekty merytoryczne sprawy, które mogą powodować wystąpienie odmiennych stanowisk, czasem prezentowanych w dość emocjonalny sposób, od kwestii osobistych animozji wobec pełnomocnika drugiej strony, co już nie powinno mieć miejsca. Jesteśmy profesjonalistami i powinniśmy ten profesjonalizm szczególnie wyrażać wobec naszych Koleżanek i Kolegów z samorządu.

Nie powinniśmy też wymieniać się poglądami o konkretnej sprawie prowadzonej przez innego rzecznika, poza sytuacją, w której klient zadeklaruje, że chce uzyskać opinię o sprawie prowadzonej przez innego pełnomocnika lub zmienić tego pełnomocnika. To są bardzo delikatne kwestie i trudne, bo trudno czasem zachować spokój, ale trzeba czynić wszystko, by starać się zachować umiar i rozsądek.

MGL: *Jako przedsiębiorcy konkurujący na tym samym rynku, musimy być szczególnie ostrożni przy konstruowaniu oferty dla klientów. Stąd kolejna zasada wydaje się bardzo istotna: rzecznik patentowy stosuje zasady uczciwej konkurencji w prowadzonej przez siebie działalności, w szczególności nie może sprzedawać swoich usług poniżej kosztów świadczenia w celu eliminacji z rynku innych rzeczników patentowych, w tym w celu pozbawienia ich zatrudnienia.*

PK: Tak, jest to szczególnie widoczne np. przy przetargach publicznych. Unikajmy sytuacji, w której tylko z powodu tego, że chce się taki przetarg wygrać, oferują się ceny znacznie zaniżone.

MGL: *W przypadku sporu pomiędzy rzecznikami związanego z wykonywaniem zawodu w pierwszej kolejności powinni oni podjąć próbę ugodowego rozwiązania sporu, a dopiero w dalszej kolejności wystąpić na drogę postępowania dyscyplinarnego. Rzecznik patentowy może złożyć skargę na innego rzecznika patentowego związaną z wykonywaniem zawodu wyłącznie do właściwego organu samorządu zawodowego rzeczników patentowych. Czy takich sytuacji jest dużo?*

PK: Nie jest dużo, biorąc pod uwagę liczbę rzeczników patentowych, ale takie sytuacje się zdarzają. Zaproponowany został model polubownego załatwienia sporu, a jeśli nie odniesie do skutku, właściwe jest skierowanie sprawy do Rzecznika Dyscyplinarnego.

MGL: *Może niektórzy będą zdziwieni, ale naruszeniem zasad etycznych jest niepłacenie składek a także nieaktualizowanie swoich danych. Rzecznicy patentowi muszą informować Izbę o swoich adresach, na które Izba ma przysyłać korespondencję i inne informacje, a także o miejscu i sposobie wykonywania zawodu, a aktualizacje powinny być „przekazywane Izbie bez zwłoki”. Czy do tej pory były postępowania dyscyplinarne z tego tytułu?*

PK: Nie przypominam sobie takich postępowań, choć nie jestem Rzecznikiem Dyscyplinarnym od paru lat, ale trzeba pamiętać, że obowiązek płacenia składek jest jednym z naszych podstawowych obowiązków. Polska Izba Rzeczników Patentowych realizuje zadania ustawowe, w tym w szczególności organizuje aplikację, szkolenia dla rzeczników, bierze udział w tworzeniu aktów prawnych, prowadzi Biuro. Są to koszty, które w większości są pokrywane z naszych składek.

Co do obowiązku aktualizowania danych, ostatnio mieliśmy problem właśnie z brakiem aktualizacji, co stwarzało ogromne problemy natury praktycznej. Problemem było to, pod jaki adres wysłać np. pismo od Rzecznika Dyscyplinarnego, gdzie Izba ma przesłać projekty uchwał, które mają być głosowane przez niektóre organy Izby

(taki obowiązek wynikał chociażby z faktu wprowadzenia stanu epidemicznego), jak Izba w takiej sytuacji ma się komunikować z rzecznikiem?

MGL: *Na rzeczniku ciąży obowiązek doskonalenia zawodowego. Rzecznik patentowy ma obowiązek dbać o swój rozwój zawodowy poprzez ustawiczne kształcenie, brać udział w szkoleniach zawodowych. Czy zdarzyło się, iż nieprzestrzeganie tego obowiązku zostało jakoś zweryfikowane? U radców prawnych za doskonalenie zawodowe przyznawane są punkty – nieuzbieranie odpowiedniej ich liczby może skutkować wykreśleniem z listy radców. Czy takie plany „zachęcające” do uczenia się są rozważane w PIRP?*

PK: W zasadzie obowiązek samodoskonalenia i kształcenia zawodowego jest realizowany od zawsze, odkąd ja pamiętam. Powinniśmy się doskonalić niezależnie od tego, czy Izba od nas tego wymaga, czy też nie. Rozważaliśmy wprowadzenie sztywnego mechanizmu zbierania punktów, podobnie jak jest to u radców prawnych, ale w praktyce sprowadza się to do tego, że przed upływem 3 letniego okresu, w którym trzeba zebrać 40 punktów, obłożenie na szkoleniach izby radców prawnych (przynajmniej w Warszawie) sięga czasami prawie 800-1000 osób, podczas gdy normalnie jest to kilkadziesiąt lub nie więcej niż 200-300 osób. To pozwala sądzić, że na szkolenie przychodzą wówczas osoby, które potrzebują mieć komplet punktów, a nie po to, by wziąć udział w wartościowym szkoleniu. Z drugiej strony jakiś obowiązek weryfikowania musi być i obecnie taki jest, choć na zdecydowanie niższym poziomie, niż w innych korporacjach zawodowych.

MGL: *Przejdźmy do najbardziej nowatorskich uregulowań wśród zawodów prawniczych. Z przyjętych zasad wynika, że nie jest też naruszeniem zasad etyki rzecznika patentowego reklamowanie swoich usług, co stanowi novum wśród zawodów prawniczych. Przypomnijmy, radcowie prawni czy adwokaci nie mogą reklamować się, mogą tylko informować o wykonywaniu zawodu.*

PK: Jest to rzeczywiście novum w naszym zawodzie i chcieliśmy doprowadzić do sytuacji, w której nie nakładamy na siebie zbędne ograniczenia. Inne podmioty mogłyby w ten sposób wykorzystywać ich przewagę rynkową i reklamować się do woli, podczas, gdy rzecznicy mieliby być w tym mocno ograniczeni. Nie mogliśmy tolerować dłużej takiej sytuacji. Wbrew obawom, że nagle zaleje nas reklama dużych kancelarii patentowych, nic takiego się nie wydarzyło, co oznacza, że trafnie przewidzieliśmy zachowanie rzeczników i umiar nawet w sytuacji, gdy nasze wewnętrzne przepisy są w tym zakresie dość liberalne.

MGL: *Pawle w wywiadzie udzielonym dla Marketingu prawniczego⁴ powiedziałeś, że problemem samorządów prawniczych jest przekonanie ich członków, że reklama nie jest czymś złym, ale trzeba umiejętnie egzekwować jej wykonywanie. Pierwsze regulacje odnośnie reklamy usług rzeczników patentowych pojawiły się ponad 10 lat temu w przepisach samorządowych. XIII Nadzwyczajny Zjazd uzupełnił i doprecyzował na jakich zasadach możemy reklamować usługi rzeczników. Bardzo ważne i praktyczne jest rozdzielenie pojęć i wyjaśnienie czym jest „informowanie o wykonywaniu zawodu” a czym jest reklama. Tym bardziej, że jak wspominaliśmy w innych korporacjach prawniczych informowanie o wykonywaniu zawodu jest dopuszczalne, a reklamowanie nie. Zgodnie z zasadami reklamowania usług rzeczników patentowych, przez informację rozumie się wiadomość przekazującą wiedzę o wykonywaniu zawodu i zakresie usług świadczonych przez rzecznika patentowego lub kancelarię patentową. Powiedzielibyśmy „sucha” informacja na temat dostępności rzecznika patentowego. Natomiast przez reklamę rozumie się działania mające na celu zachęcenie potencjalnych klientów do skorzystania z usług rzecznika patentowego, jest tu element emocjonalnego zaangażowania w pozyskiwanie klienta. Oczywiście, zarówno informacja jak i reklama nie mogą naruszać przepisów prawa. Czy w tym zakresie do samorządu wpływają zapytania? Czy przyjęte zasady wymagają doprecyzowania?*

PK: W mojej ocenie te pojęcia na obecnym etapie są dobrze rozumiane i nie słyszałem, aby wpływały jakieś zapytania w tym zakresie.

MGL: *W zasadach reklamy czytamy, że reklama rzecznika patentowego powinna być obiektywna i uczciwa, powinna zawierać prawdziwe dane, a także musi być prowadzona z uwzględnieniem obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. Zatem z jednej strony możemy informować i zachęcać do skorzystania z naszych usług, a z drugiej musimy zachować w tajemnicy informacje pozyskane od klientów. A przecież zadowoleni klienci są najlepszą reklamą. Czy zdarzyły się do tej pory przypadki, w których reklamujący się rzecznik naruszył zasady reklamy?*

PK: Nic mi o tym nie wiadomo, by zdarzyły się takie przypadki, że rzecznik naruszył zasady reklamy pod rządami obecnie obowiązujących zasad.

MGL: *Nawiązujący do powyższego, bardzo ciekawy w mojej opinii, jest zakaz reklamy, która ujawnia dane klienta rzecznika patentowego, chyba, że klient wyraził zgodę na takie ujawnienie. Rozumiem, że tutaj mówimy także o naruszeniu tajemnicy zawodowej, ponieważ jak rozumiem jest nią objęty także fakt korzystania przez klienta z usług rzecznika?*

4 <https://marketingprawniczy.com/2021/07/nowe-zasady-reklamy-u-rzecznikow-patentowych-pawel-kurcman/>

PK: Tak, sam fakt obsługi może być przedmiotem tajemnicy zawodowej, chociaż w naszym przypadku może się to zdarzyć tylko w niektórych sytuacjach, gdyż w dużej mierze ta informacja jest ogólnie dostępna np. w bazach rejestrów praw własności przemysłowej, a wówczas nie jest to tajemnica zawodowa, skoro fakt bycia pełnomocnikiem klienta jest publicznie dostępny.

MGL: *Zgodnie z zasadami reklamy zakazana jest reklama porównawcza w stosunku do usług innych rzeczników patentowych lub kancelarii patentowych. Ta regulacja idzie o krok dalej niż przepisy ogólne zawarte w ustawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (dalej „uznk”)⁵. Zgodnie z art. 16 uznk przez reklamę porównawczą rozumie się reklamę umożliwiającą bezpośrednio lub pośrednio rozpoznanie konkurenta. Taka reklama będzie stanowiła czyn nieuczciwej konkurencji, jeżeli będzie sprzeczna z dobrymi obyczajami. Jednocześnie zgodnie z uznk, reklama porównawcza nie jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, jeżeli łącznie spełnia kilka warunków, m.in.: w sposób rzetelny i dający się zweryfikować na podstawie obiektywnych kryteriów porównuje towary lub usługi zaspokajające te same potrzeby lub przeznaczone do tego samego celu; a także w sposób obiektywny porównuje jedną lub kilka istotnych, charakterystycznych, sprawdzalnych i typowych cech tych towarów i usług, do których może należeć także cena. Tymczasem wg naszych regulacji porównanie się rzeczników czy kancelarii jest zupełnie zabronione. Dlaczego zostały przyjęte takie zasady? Czemu to służy?*

PK: Cel, który temu służył ten przepis jest dość jednoznaczny - chcemy unikać sytuacji porównywania cen kancelarii (rzeczników) w reklamie. Nasz samorząd liczy ok. 1000 osób i nie mamy tutaj nieograniczonego rynku dla konkurowania. Chcemy unikać „walki” na ceny pomiędzy kancelariami, bo to nie przynosi niczego dobrego. Dzisiaj ceny są takie, jutro mogą być inne, każdy rzecznik ma prawo kształtować je według własnego uznania (poza sytuacją, w której jest ta cena znacznie zaniżona lub zawyżona). Wiemy, jakie są stawki na rynku (choćby po cenach wskazywanych w przetargach), ale nie powinno to oznaczać, że mamy eksponować ceny innych rzeczników chcąc wykorzystać tą sytuację do przekonania klienta do naszych usług z powodu naszych, niższych cen.

MGL: *Jednocześnie, reklama rzecznika patentowego nie może wykorzystywać braku wiedzy lub doświadczenia odbiorcy. Jak to rozumieć?*

PK: Może to być sytuacja, gdy klient przyjdzie do nas i poprosi o zgłoszenie znaku towarowego, a my wskażemy stawkę kilkadziesiąt, kilkaset razy wyższą, niż stawka rynkowa, a klient tego nie wie, to takie działanie można uznać już a nieetyczne.

5 Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1233).

MGL: *Reklama rzecznika patentowego nie może zawierać treści nieetycznych. Czy mógłbyś rozwinąć ten punkt, może podać przykłady? Co mogłoby być treścią nieetyczną?*

PK: Treścią nieetyczną byłoby przykładowo informowanie klientów w reklamie, że dana kancelaria jest najlepszą kancelarią na rynku – pytanie, jak to zweryfikować i pod jakim kątem? Wygranych spraw, liczby rzeczników, liczby prowadzonych spraw? Tak samo nie można obiecywać w reklamie, że uzyska się dane prawo własności przemysłowej w określonym czasie. Sugerowałbym dość dużą powściągliwość w formułowaniu takich informacji, zwłaszcza w mediach społecznościowych lub na stronach kancelarii.

MGL: *Innym zakazem objęte jest reklamowanie się poprzez wskazanie innego rzecznika patentowego lub innej kancelarii. Chodzi, jak rozumiem, o to, aby nie tylko nie porównywać się do innych rzeczników o czym mówiliśmy wcześniej, ale także nie „wykorzystywać” danych innego rzecznika czy kancelarii do tworzenia własnej rozpoznawalności?*

PK: Tak, chyba że pomiędzy reklamującym się rzecznikiem patentowym a tymi podmiotami została zawarta pisemna umowa o współpracy

MGL: *Ostania kwestia to reklama sprzedaży, zakupu albo negocjowania sprzedaży lub zakupu praw własności przemysłowej, za wyjątkiem reklamy prowadzonej w imieniu klienta. To chyba najciekawsza zasada, bo poruszająca obszar sprzedaży lub zakupu praw własności przemysłowej – czym zajmujemy się działając w imieniu czy na rzecz naszych klientów. Czy mógłbyś skomentować tę zasadę?*

PK: Chodzi głównie o to, by nie prowadzić działalności rzecznikowskiej w taki sposób, że na stronie swojej kancelarii rzecznikowskiej reklamujemy sprzedaż, zakup praw własności przemysłowej w ogólności. Powinniśmy reklamować swoje usługi lub – jeśli klient tego sobie zażyczy – usługę klienta, a nie stawać się podmiotem reklamującym tego typu sprzedaż w ogóle, bo nie taka jest nasza rola.

MGL: *Pawle, bardzo dziękuję za tak obszerne wyjaśnienia. Mam nadzieję, że nasza rozmowa miała wymiar praktyczny. Te zasady tworzą społeczność rzeczników. Towarzyszą nam przez cały czas wykonywania zawodu. Warto więc znać je i co najważniejsze wiedzieć jak je stosować.*

PK: Również dziękuję za wywiad i bardzo konkretne pytania i zagadnienia. Również mam nadzieję, że choć trochę udało się przybliżyć zagadnienia, które są i powinny być bliskie społeczności rzecznikowskiej. Z tego miejsca chciałbym szczególnie

podziękować wszystkim członkom Komisji, która zajmowała się tworzeniem nowych zasad etyki i zasad reklamy, w tym w szczególności Jej Przewodniczącej - Magdalenie Krekorze. Osoby te wykonały mnóstwo pracy, aby dostosować nasze zasady etyki i reklamy do współczesnych standardów, dzięki czemu jesteśmy jednym z niewielu samorządów zawodowych, mających tak uporządkowane regulacje w tej materii. Dziękuję również wszystkim innym członkom samorządu, którzy uczestniczyli w tworzeniu lub weryfikowaniu tych regulacji, a także rzecznikom, którzy brali udział w Nadzwyczajnym XIII Krajowym Zjeździe Rzeczników Patentowych, w trakcie, którego udało się przyjąć te regulacje jako obowiązujące w naszym samorządzie.